

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Димитър Веселинов,

член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, по професионално направление 2.1. Филология / Общо и сравнително езикознание (Английски език), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград в Държавен вестник, бр. 81 от 10.10.2017 г.

1. В съгласие с изискванията на Правилника на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за процедурите по конкурсите отбелязвам, че са спазени всички законови и административни изисквания по процедурата.
2. На конкурса за доцент в Катедрата по германистика и романистика, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград се е явил само един кандидат – гл. ас. д-р Дафина Янорова Костадинова. Кандидатката е главен асистент към същата катедра.

Данни на кандидатката:

Д-р Дафина Костадинова завършва висшето си образование в специалност „Приложна лингвистика“ в Югозападния университет през 2000 г. Същата година започва работа като асистент по английски език. През 2012 г. защитава дисертационен труд на тема „*Structural Interferences in the Production of English by Bulgarians*“.

Преподавателската ѝ дейност включва:

1. **Семинарни упражнения:** Практически курс по английски език (A1 – C1), Писмен превод, Устен превод, Стратегии при писмената комуникация на английски език, хоспетиране, текуща практика и преддипломна практика в училище по английски и френски език.
2. **Лекционни курсове в бакалавърски и магистърски програми:** Контрастивна лингвистика, Специализиран превод, Увод в академичното писане, Стратегии и процеси при създаването на научен текст, Стратегии при устната комуникация на английски език, Контрастивен анализ, Превод и редактиране на специализирани текстове, Увод в общото езикознание, Принципи на създаване на научен текст.
3. **Обучение по английски език и академично писане на английски език** на докторанти и преподаватели от Югозападния университет.
4. **Ръководство на дипломанти**, които са разработили тези в областта на съпоставителното езикознание, анализа на грешките, специализирания превод.
5. **Рецензии на дипломни работи** на студенти.

Административната дейност на кандидатката включва:

1. Участие в изпитни комисии по английски език (кандидатстудентски изпитни комисии, държавна изпитна комисия, изпитна комисия за кандидат-докторанти, изпитна комисия по английски език за докторанти);
2. Комисия по вътрешен одит към ЮЗУ;
3. Организатор на редица курсове по английски език към университета.

Д-р Костадинова е участвала в няколко вътрешноуниверситетски проекта, два национални и един международен проект.

Тя е член в две редакционни колегии на научни списания: „*Езиков свят*“ и „*Modern Humanities Success*“. Членува в Българското дружество по англицистика.

Научна, научно-приложна, професионална и академична дейност и продукцията на участничката в конкурса:

По отношение на наукометричните показатели и разпознаваемостта на кандидатката, броят на цитатите на научните ѝ публикации са както следва:

- 5 (Harzing's Publish or Perish - Google Scholar)
- 1 (Web of Science)
- 2 (Scopus)
- 7 (Research Gate).

След защитата на докторския труд през 2012 г. д-р Костадинова има 14 публикувани статии – самостоятелни и в съавторство, 1 учебно помагало по специализиран превод в съавторство и 1 самостоятелна монография, с която тя кандидатства за обявения конкурс. Участвала е в 6 конференции – 3 национални и 3 международни.

За настоящия конкурс кандидатката е представила 9 статии като всички са в съавторство. Те са в областта на съпоставителния анализ, анализа на грешките, специализирания превод и превод на терминология, езиците и средите за програмиране и използването на специализиран превода на компютърна терминология на български език.

Първата статия „*Грешки в употребата на определителния член от студенти, изучаващи английски и гръцки език като втори чужд език*“ (съавтор: Йорданова, Д. статия в: *Лингвистиката: история, предизвикателства, перспективи* – Сборник в чест на 80-годишнината на проф. Славчо Петков. Университетско издателство „Н. Рилски“. стр. 91 – 101. 2013. Благоевград), публикувана след защитата на дисертационния труд на кандидатката, доказва интереса и опита ѝ в областта на съпоставителния анализ и анализа на грешките, но вече в един по-широк поглед като се съпоставят данни и от

изследване, включващо гръцки език. Обект на изследването е писмен текст, продуциран от студентите. При съпоставяне на резултатите от изследването на трите групи се отчитат съвпадения при грешната употреба на определителния член в българския английски междинен език и в българския гръцки междинен език, както и грешки, които са породени от спецификите на чуждия език за студентите. Различията се наблюдават при разместване и заместване на члена в гръцкия език.

Следващата статия *„On Some Grammatical Aspects of the Speech of Children with Communicative Disorders“* (съавтори: Д. Боцева, В. Кралев, Р. Кралева. Статия в списание „Езиков свят“, брой 12. том 12. стр. 40 - 42. 2014. Благоевград) показва разширяване на периметъра на научната дейност на Костадинова. Материалът представя резултатите от едно изследване на речта на деца с комуникативни нарушения; вниманието е насочено върху това каква е честотата на тези думи и какви са те като части на речта. Диференциалната диагностика е съществена част при речевата и езиковата патология, респективно речева и езикова терапия. Изследването показва каква е честотата на думите в речта на деца с комуникативни нарушения и какво е честотното съотношение между отделните части на речта, които децата използват. Съществена част от изследването показва, че децата активират съществителните, глаголите и прилагателните успешно, докато числителните имена, предлозите, наречията и съюзите се използват относително рядко. Децата с нарушения не използват частици и междуметия, което е основен елемент от аграматичната реч, която те продуцират. Следователно, най-голям процент на неправилно произношение се отчита при съществителните, глаголите и прилагателните. Резултатите от изследването са в основата на създаването на честотен речник на децата с комуникативни нарушения, който ще подпомогне работата на логопедите, педагозите, психолозите и родителите по време на диагностицирането, терапията и обучението на тези деца.

Статията *„Създаване на интерактивно учебно съдържание ориентирано към видеоклипове“* (съавтори В. Кралев, Р. Кралева, Д. Боцева, сборник “Електронни форми на обучение в университетското образование”. изд. Авангард Прима, София. 2014. стр. 105-122) предлага друг научен ракурс, а именно, добавянето на интерактивно учебно съдържание под формата на мултимедийни обекти (например изображения и видео) към определена дисциплина в платформите за електронно обучение. Разработката представя някои основни подходи към настоящия момент на развитие на информационните технологии.

Вероятно идеята за монографията, представена за този конкурс от д-р Костадинова, е дошла по време на работата ѝ върху разработката *„Някои видове грешки, допускани при продуцирането на академичен текст на английски език от преподаватели в ЮЗУ ‘Неофит Рилски’“* (статия в: „Квалификация и кариерно израстване на преподавателите във висшето училище“ – Доклади от конференция. 27 - 28 септември 2014, стр. 224-235. изд. „Милива“. София). Статията разглежда някои от най-типичните грешки, открити в междинния език на преподаватели от Югозападния университет.

Теоретичната рамка на това изследване се базира на Контрастивния анализ и на Анализа на грешките. Изследването обръща внимание на определени видове грешки на морфосинтактично ниво, които трябва да бъдат преодолени при обучението им по общ английски език и последващо обучение по английски език за академични цели.

Публикацията *„За някои от основните термини при преподаването на химия на английски, френски и български език“* (съавтор: Д. Грънчарова. В: Чуждоезиково обучение, том 42. брой 6. 2015. стр. 633 – 642) показва новия ѝ интерес за професионално развитие – специализирания превод и терминологията в него. Приносният момент на тази научна разработка е, че проблемът за термините и техния превод не се разглежда чисто теоретично, а се предлага и се показва неговата практическа страна и приложение – термините в часовете по химия, когато този предмет се преподава на чужд език в българските езикови гимназии. Тази статията се фокусира върху специализирания превод на термини в три гимназиални учебника по химия на три езика – български, английски и френски. Главната цел на изследването е да открие дали има и, ако има, какви са различията между химичните термини на английски, френски и български език, както и да се проследи начина, по който термините са представени в различните учебници по химия. Едно от положителните качества на статията е, че авторките отбелязват, че важен момент за преводача е да знае кои са целевите потребители на превода. В случая с тяхното изследване, потребителите са ученици, които навлизат в науката химия, като този процес е усложнен, тъй като те изучават тази наука на чужд език.

Д-р Костадинова доказва задълбочения си интерес в сферата на специализирания превод, превода на терминология и английски език за специфични цели и с разработката *„English Computer Terms in a Bulgarian Course Book“* (съавтор: Евг. Симонски (Simonski, E.). в: International Scientific and Practical Conference “World Science“. том 4, брой 2(6), 2016. стр. 24-28, ISSN 2413 – 1032). Тук същите проблеми се разглеждат в друго специализирано поле на науката и в частност на преподаване – информатика и компютърната терминология. Статията представя някои специфични проблеми от полето на специализирания превод, свързани с превода на компютърна терминология от английски на български език. В основата на изследването е учебникът *„Въведение в персоналните компютри“* (Гугов, 2011) и термините, свързани с тази материя. Изследването се основава на преводните процедури на терминология, предложена от Нюмарк. Изследван е корпус от 159 термина, който е представен, анализиран и категоризиран в тази разработка. Анализът и категоризирането показват най-често използваните преводни процедури, които са използвани при превода от английски на български на този учебник, както и преводните процедури, които не са използвани при превода на учебника.

Приложимостта на резултатите от горните две изследвания, както и натрупаните теоретични знания и компетенции, приложими на практика, се онагледяват в публикацията *„Investigating the opportunities of using mobile learning by young children*

in Bulgaria” (съавтори: Р. Кралева, Ал. Стоименовски, В. Кралев. в: International Journal of Computer Science and Information Security 2016, vol. 14 (4), pp. 51-55 (Journal impact factor: 0,476)), в която д-р Костадинова участва като специалист езиковед и преводач. Статията анализира литературните източници, свързани с използването на мобилните устройства при обучение на малки деца. За тази цел са разгледани най-разпространените мобилни операционни системи в България и съществуващите софтуерни продукти с интерфейс на български език. Представени са резултатите от анкетно проучване на родителското мнение за мобилните устройства като средство за обучение, които, естествено, трябва да бъдат преведени на български език.

В същата посока са и изследванията и резултатите, представени в „*A Conceptual Design of Mobile Learning Applications for Preschool Children*“ (съавтори: Р. Кралева, В. Кралев (Kraleva, R., Kraliev, V.). в: International Journal of Computer Science and Information Security 2016, vol. 14 (5), part II, pp. 259-264. (Journal impact factor: 0,476)) и в статията „*Investigating Some Programming Languages for Children to 8 Years*“ (съавтори: Р. Кралева, В. Кралев (Kraleva, R., Kraliev, V.). в: International Scientific and Practical Conference “World Science”, vol. 5, issue 9 (13), Sep. 2016, pp. 4-6, ISSN 2413 – 1032). В двете статии д-р Костадинова участва активно в специализирания превод на терминологията, свързана със съвременните езици за програмиране и със софтуерното инженерство, свързано с проектирането и разработването на приложения за мобилни устройства за определени мобилни операционни системи.

Фактът, че д-р Костадинова работи в екип при различните си изследвания, които основно са свързани с превод на специализирани текстове, терминология и съответно употребата на английски език за специфични цели, потвърждава установената теза, че рядко специализираният преводач може да работи сам – редките случаи са, когато преводачът е и специалист в съответната област. В останалите случаи специалистите и учените в различните научни области се нуждаят от преводач, с когото да работят заедно по текста и евентуално превода му, както и че преводачът се нуждае от специалист в дадената област, за да направи качествен превод на чуждия език.

Основният труд, с който д-р Костадинова кандидатства за обявения конкурс, е монографията ***BULGARIAN INTERFERENCES IN ENGLISH TEXTS FOR SPECIFIC PURPOSES*** (‘ИНТЕРФЕРЕНЦИИ ОТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК В ТЕКСТОВЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК ЗА СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ’. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2017. 159 страници).

Трудът е посветен на някои от най-честите интерференции от български език, които се наблюдават в текстове, написани на английски език от българи или преведени от самите автори на английски език от български език, и които по своята същност са текстове за специфични цели. Монографията съдържа увод, две глави, заключения, библиографска справка и приложения.

Обект на изследването са текстове, продуцирани на английски език от докторанти от различни факултети към Югозападния университет, както и корпус от преведени текстове, които, всъщност, са примери на автопревод от преподаватели от различни факултети от същия университет. Всички тези текстове са от различни научни области, т.е. текстове за специфични цели, което предполага и налага други перспективи в разглеждането на проблема: специализиран превод и анализ на грешките. Целите, които са добре основани и в следствие изпълнени са: събиране, проучване и описание на специализирани текстове и техните специфики, написани или преведени от преподаватели и докторанти от ЮЗУ „Неофит Рилски“; анализ на основните характеристики на тези текстове на морфосинтактично ниво; анализ и обсъждане на различните подходи, приложени от авторите на изследваните текстове и отчитане на основните тенденции, които се забелязват при превода на текстовете или при написването директно на английски език на текстовете за специфични цели. Направен е обзор и анализ на основните постановки на теорията на превода и специализирания превод; определя се естеството на терминологията и мястото ѝ при превода; предложени са преглед и дискусия на различните аспекти на проблема за английския език за специфични цели; представени са основите на контрастивния анализ и анализа на грешките; посочени са източниците на грешки и е дефинирано понятието „интерференция“; изяснява се понятието „междинен език“ и са описани са основните характеристики на българския английски междинен език; на практика е приложен инструментариумът на тези теоретични подходи и подробно и професионално са представени резултатите от изследването.

Глава I е теоретичната основа, върху която се гради изследването. В нея са представени някои от основополагащите трудове на водещи автори в полето на теорията на превода и на специализирания превод; някои от основните проблеми на машинния превод и превода на терминология; разглеждат се мнения на автори, работещи в полето на английския език за специфични цели. Разгледани са и някои от основните постановки на контрастивния анализ и анализа на грешките, и съответно понятието междинен език. Проблемът за междинния език налага да се разгледат видовете грешки, които контрастивният анализ прогнозира и видовете грешки и източниците на грешки, които анализът на грешките диагностицира. Важно е да се отбележи, че специално внимание е обърнато и на родноезиковата интерференция при продуцирането на текст на чужд език, на явлениято „междинен език“ като цяло и на българския английски междинен език в частност.

Глава II представя анализа на изследвания корпус. Корпусът се състои от две части. Първата част разглежда седем текста от различни научни сфери, които са вид смесване на автопревод и ползване на машинен превод в опита на авторите им да преведат своите статии на английски език. Това, което прави впечатление е, че авторката използва термина „автопревод“ и аргументирано защитава тезата си, че анализиранияте текстове не са преводни текстове в класическия смисъл на думата, а са вид автопревод и развива тезата си, че автопреводът в нашето съвремие не е характерен само за

литературни текстове, а се наблюдава и при превода на текстове за специфични цели. Представени са всички видове ексцерпирани грешки на морфосинтактично ниво и са анализирани техните вероятни източници. Авторката отделя внимание и на отделните термини в текстовете и техните преводни еквиваленти.

Втората част от корпуса разглежда ексцерпирани грешки от 40 академични есета, написани от докторанти от ЮЗУ „Н. Рилски“. Специално внимание се отделя на термините, които те употребяват и дали са преведени правилно. Направен е количествен и качествен анализ на всички видове грешки, открити на морфосинтактично ниво. След анализа на изследваните текстове не само се потвърждава предположението, направено в увода, но д-р Костадинова стига и до редица заключения, които са значими и приноси в областта на приложното езикознание, анализа на грешките, специализирания превод и превода на терминология:

1. Корпусът от автопреводи не разкрива никакви специфични грешки или отклонения от установените норми при превод на терминология. Обаче, класическата корелация *автор:преводач* и език *източник:език* цел е нарушена, тъй като авторите сами правят превода. Както показва анализът, тези текстове не са преведени текстове, а хибридни текстове, притежаващи определени характеристики на българския английски междинен език, т.е. правилно използвана терминология и грешки на морфосинтактично ниво на английски език. Една от причините е, че авторите не превеждат в класическия смисъл, а се саморедактират и пренаписват по друг начин текста си, съобразно своите знания по английски език. Новият текст носи чертите на българския английски междинен език на автора. Следователно, в случаите, когато специалисти в дадено направление използват английски език независимо дали пишат текстовете си директно на английски или правят автопревод на оригиналния текст, те трябва да обърнат повече внимание на граматиката и така наречения общ английски език, тъй като според изследването, ползването на терминология и на английски за специфични цели не представлява проблем при продуцирането на текст на английски език. При обучението по английски език на такива специалисти фокусът също трябва да пада върху граматиката и общия английски език.
2. Автопреводът на специализирани текстове се различава от установените принципи на специализирания превод, тъй като авторът свободно може да пренаписва или дори да променя части от своя текст при автопревод. Може да се приеме, че автопреводът не принадлежи само на авторите на литературни текстове. Все по-често учени и специалисти продуцират текстове на своя роден език, български в нашия случай, и често сами правят превода на текстовете си на английски език. Д-р Костадинова приема тези версии на оригиналните текстове

за примери на автопревод на специализирани текстове или текстове за специфични цели.

3. Изследването и анализът на академичните съчинения, написани от докторанти от ЮЗУ „Н. Рилски“, показват грешки на морфосинтактично ниво и никакви грешки, които могат да се отнесат към английски език за специфични цели.

3.1. Според резултатите от 40 съчинения, написани от 40 докторанти, са открити 229 грешки. Най-голям е броят на грешките при употребата на членовете в английския език 27.9%; лексикално-граматическите грешки 14.4%; съгласуването между подлога и сказуемото 13.5%; употребата на предлози 13.5%; словоредата 7.9%; употребата на глаголните времена 5.7%. Тъй като тези резултати са получени при обучението на докторантите по академично писане на английски език, авторката приема, че този курс е „английски език за академични цели“ и/или „английски език за специфични цели“. Според нея този курс трябва да бъде организиран така, че да отговори на потребностите на обучаемите – докторанти в различни научни направления и също така да се фокусира върху граматиката и лексиката основно.

4. Д-р Костадинова отбелязва, че в научната литературата се приема, че курсове по английски за специфични цели / английски за академични цели се организират или за възрастни обучаеми или за университетско обучение, което почти съвпада с резултатите от нейното изследване.
5. Изследването на кандидатката потвърждава друго общоприето правило: такива курсове по английски за специфични цели / английски за академични цели се организират за обучаеми, които са средно напреднали или напреднали, курсът, който се организира за докторантите от ЮЗУ отговаря напълно на това установено правило.
6. Д-р Костадинова не оборва тезата, поддържана от някои автори, които работят в полето на английски за специфични цели / английски за академични цели, че такъв курс изисква основни познания, но въз основа на своето изследване счита, че подобни курсове може да се предложат и на обучаеми на ниво „начинаещи“. Според изискванията на ЮЗУ „Н. Рилски“ всеки докторант трябва да има компетенция по английски език и за това всички студенти преминават през задължителен езиков курс по време на първата си година на обучение. Резултатите от нейното изследване и от други подобни изследвания може да се приложат в създаването на курс по английски за специфични цели / английски за академични цели за нива А1 – А2 – В1 според Общата европейска езикова рамка. Доказано е, че когато една учебна програма по чужд език е основана на и съобразена с най-често допусканите грешки от обучаемите в техния междинен език, учителят фокусира вниманието върху очакваните трудности и грешки. Д-р Костадинова правилно отбелязва, че обучението по английски за специфични цели / английски за академични цели трябва да се разглежда от минимум две

гледни точки – дали групата обучаеми се състои от хора, които се занимават с една и съща наука и дейност или групата се състои от хора с различни научни профили и интереси. В първия случай учителят по чужд език трябва да си сътрудничи със специалист от съответната област, ако той самият не е специалист в тази научна област. Във втория случай, какъвто е и случаят с докторантския курс по академично писане, описан от авторката, такъв вид сътрудничество със специалист е невъзможно и неприложимо заради различните области на специализация на докторантите.

Критични бележки и препоръки

Не бих казал, че имам съществени бележки и препоръки, към представените трудове и професионалното развитие и постиженията на д-р Костадинова. Тя сама отчита, че корпусът, изследван в труда ѝ, не бива да се счита за достатъчен, за да се правят обобщения с големи мащаби, което ми дава основание да ѝ препоръчам да продължи работата си и изследванията си в тази област и да представи нови по-подробни анализи и последващите ги резултати. Все пак, резултатите от представеното изследване са локализирани в Югозападния университет и фокусирани върху конкретни явления, което ги прави напълно адекватни и актуални, за да бъдат взети предвид, когато се планират курсове по английски за специфични цели / английски за академични цели както на местно ниво, така и в по-широк мащаб.

Заклучение

В заключение убедено давам най-висока оценка за научната и учебнопреподавателската дейност на д-р Дафина Янорова Костадинова.

Предлагам д-р Дафина Янорова Костадинова – единствен кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология / Общо и сравнително езиковедие (Английски език), обявен в ДВ, бр. 81 от 10.10.2017 г., да бъде избрана за „доцент“. Ще гласувам положително за избирането ѝ на тази академична длъжност.

31 Януари 2018 г.

Рецензент:

/проф. дфн Д. Веселинов/